suardė inžinerinės komunikacijos. Ties kiemo viduriu, prie P korpuso sienos, išlikęs griovys pamatams, virš kurio buvo iki 45-60 cm storio griuvenų sluoksnio likučiai. Jame aptikta plokštinių XVI a. pabaigos - XVII a. vidurio koklių. Sluoksnis veikiausiai susiformavęs XVII a. trečiame ketvirtyje, remontuojant per karą nukentėjusius pastatus.

Š kieme nesuardytas kultūrinis sluoksnis aptiktas tik R dalyje, apie 25 m^2 dydžio plote. Tai 20-35 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su gyvulių kaulais, žiestos keramikos fragmentais, geležies gargažėmis. Sluoksnis datuotinas XV a. - XVI a. pradžia. Po juo, nejudintame smėlyje, aptikti R-V kryptimi stovėjusio pastato apatinio rąstų vainiko pėdsakai (pastato dydžio nustatyti nepavyko) bei 1,1x1,2 m dydžio, iki 1 m gylio šiukšlių duobė, taip pat keletas mažesnių neaiškios paskirties duobių ir stulpaviečių.

Vėlesnis kultūrinis sluoksnis suardytas įvairių statybų.

Šalia P korpuso aptiktas XV a. pradžios mūrinis sanitarinio mazgo bunkeris bei pirminių (vėliau rekonstruotų) rūsio laiptinių likučiai. Šiaurinio kiemo V dalyje rastos XVI a. pradžios pastato (nugriauto veikiausiai XVI-XVII a. ribose) mūrinio rūsio liekanos.

Albertas Lisanka

VILNIAUS ŽEMUTINĖS PILIES ARSENALO TERITORIJOS TYRIMAI

Atstatant ir pritaikant Lietuvos TSR istorijos ir etnografijos muziejui Vilniaus Žemutinės pilies arsenalo Š ir V korpusus, 1986-1987 m. PRPI jų teritorijoje atliko architektūrinius-archeologinius tyrimus. Įvairiose arsenalo korpusų vietose ištirtas apie 516 m^2 plotas, vietomis aptiktas iki 5 m storio kultūrinis sluoksnis.

Šiaurinio korpuso ŠR krašte po 1908-1909 m. statyto pastato grindimis aptikti neaiškių dydžių gotikinio, barokinio ir klasicizmo laikotarpių mūrinių pastatų pamatų likučiai. Greičiausiai šioje vietoje anksčiau stovėjusių pastatų pamatai sunaikinti 1763-1765 m., statant naują arsenalo korpusą, o pastarojo pamatai išgriauti, ruošiant vietą dabartiniam. 1908-1909 m. pastato ŠV sienos pamatams panaudota Žemutinės pilies gynybinės sienos apatinė dalis. Prie jos iš lauko pusės priešais pagrindinį įėjimą į pastatą iš ŠV pusės atkasta 7x3 m dydžio apie 3,2 m aukščio gotikinio bokšto pamatų dalis. Išlikusi gynybinės sienos dalis nevienalaikė. Ji statyta dviem etapais. Antrojo statybos etapo metu pastatytas ir bokštas, kurio viršutinė dalis sujungta su antrojo statybos etapo gynybine siena, o apatinė dalis priglausta prie pirmajame etape statytos gynybinės sienos pamatų.

Arsenalo Š vartus saugojo apie 10,5x5,5 m dydžio bokštas 2,6 m storio sienomis, sujungtomis su gynybine siena. Bokšte buvo 5 m pločio vartai.

Š ir V arsenalo korpusų teritorijoje atkasti XVII a. pirmosios pusės barokinių pastatų pamatai ir sienų likučiai. Beveik visose patalpose atkastos to laikotarpio plytų grindys bei buvusių koklių krosnių pėdsakai.

1763-1765 m. statant Š arsenalo korpusą, barokinis pastatas buvo nugriautas iki projektuotų naujo pastato grindų lygio. ŠR nesugriautame klasicizmo laikotarpio pastato gale ŠV pastato sienai panaudota Žemutinės pilies gynybinė siena, kurioje aptikti XIV-XV a. šaudymo angų pėdsakai.

Antrasis 14x12 m dydžio arkiniais pamatais barokinis pastatas stovėjo apie 2,8 m į PV nuo pirmojo. Atrodo, kad pastarasis statytas ant XVI a. šioje vietoje stovėjusio neaiškaus dydžio pastato pamatų.

XVII a. barokinius pastatus skyrė akmenimis grįstas latakas vandeniui nutekėti per gynybinėje sienoje padarytą angą. Po plytų grindimis prie gynybinės sienos aptiktas akmenimis grįstas su įduba PV že-

mėjantis griovys. Sprendžiant iš visko, tai buvęs savotiškas vandeniui nutekėti XVI a. vidurio įrenginys. Po abiem akmenų grindiniais minėtoje 2,8 m pločio atkarpoje buvo atkasta XVI a. pirmosios pusės 3,2 m ilgio apie 35 cm storio su 11-13 cm skersmens išgręžta skyle medinio vamzdžio dalis. Vamzdis, kaip ir viršuje buvęs XVII a. akmenimis grįstas latakas, vedė į gynybinėje sienoje buvusią angą.

Į dešinę nuo vartų į arsenalo teritoriją iš PV pusės atkasti dar vieno (V arsenalo korpuso) XVII a. pirmojoje pusėje stovėjusio 19x14 m dydžio pastato arkiniai pamatai ir sienų likučiai. Galimas daiktas, kad antrasis ir šis pastatai statyti vienu metu ir priklausė V korpusui. Vėliau, XVIII a. pabaigoje, jis buvo pailgintas į PR dar 19,5 m.

Prieš mūrinę statybą tirto i teritorija buvusi ištisai užstatyta mediniais statiniais.

Surinkta archeologinė XIV-XVII a. medžiaga negausi. Daugiausia tai XVI a. antrosios pusės ir XVII a. keramika. Be to, rasta keliolika Jono Kazimiero (1648-1668) šilingų, vos kelios XIV a. žiestų puodų šukės ir visai sunykęs geležinis pentinas.

Aleksiejus Luchtanas

TYRINĖJIMAI KERNAVĖJE

1986-1987 m. Vilniaus valstybinio V. Kapsuko universiteto Lietuvos TSR istorijos katedros ekspedicija tęsė Kernavės (Širvintų raj.) archeologinių paminklų tyrinėjimus.

1986 m. gegužės mėn. Pajautos slėnyje į PV nuo Pilies kalno melioracinėje tranšėjoje aptiktos medinio kelio liekanos, akmenų grindiniai, išversti pastatų sienojai. Siekiant išaiškinti paminklo pobūdį ir chronologiją bei nustatyti užimamą teritoriją apie 100 m į P nuo Pilies kalno papėdės melioracijos metu